

**Betänkande SOU 2022:35 Tryggare i vårddyrket –
en översyn av vissa frågor inom utbildning till
sjuksköterska och barnmorska**

(Diarienummer U2022/02430)

Högskolan i Borås har tagit del av ovanstående förslag och lämnar följande kommentarer.

Sammanfattning

Högskolan i Borås instämmer i de flesta förslag som presenterats i översynen av utbildningen till sjuksköterska och barnmorska. Dock anser vi att följande synpunkter behöver beaktas i kommande beslut:

Högskolan i Borås anser att utredningens beskrivning av vad som är VFU och vad som inte är VFU behöver förtydligas. Detta för att kunna göra en korrekt uträkning av antalet timmar VFU i sjuksköterskeutbildningen.

För att kunna uppnå yrkeskvalifikationsdirektivets mål på antalet timmar i VFU behöver delen av VFU utökas, vilket lärosätet till viss del kan genomföra. Däremot kommer en utökning av VFU i vårdverksamhet vara mycket svårt att åstadkomma. Begränsningen ligger i de hårt belastade vårdverksamheternas förmåga att kunna ta emot studenter under ytterligare veckor. Lärosätet ser möjligheten att utöka antalet VFU-veckor genom att exempelvis inkludera simulering vid kliniskt träningscentrum på lärosätet. Lärosätet vill samtidigt väcka frågan om hur utbildningens teoretiska innehåll och akademiska nivå skall bibehållas vid en utökning av antalet VFU veckor.

Högskolan i Borås instämmer med behovet av flexibla handledningsvillkor i VFU-avtalen, men det är samtidigt viktigt att varje VFU har en tydlig anknytning till sjuksköterskans yrkesroll och uppgift och att det finns en handledande sjuksköterska kopplad till varje VFU.

Lärosätet ställer sig tveksamt till förslaget kring obligatoriskt deltagande i nationella kliniska slutexaminationer (NKSE) i sin nuvarande form. Vid högskolan i Borås används idag en modell där studenterna i den kliniska delen av slutexamination både förbereds och bedöms under en längre tid, tio arbetspass istället för tre timmar. Kursvärderingar visar att studenterna upplever sig både rättvist bedömda genom examinationens upplägg samt

Postadress	Besöksadress	Telefon	Fax	E-post
Högskolan i Borås 501 90 Borås	Allégatan 1 Skaraborgsvägen 3	033-435 40 00 (vxl) 033-435 xx xx (direkt)	033-435 40 03	fornamn.efternamn@hb.se

trygga inför sin kommande yrkesroll. ”Boråsmodellen” är – jämfört med NKSE – dessutom mindre resurskrävande vad gäller handledande sjuksköterskor. Lärosätet förordar därför att NKSE utvecklas i samma inriktning som Boråsmodellen, vad gäller den kliniska delen. Den teoretiska delen av NKSE kan Högskolan i Borås ställa sig positiv till att ingå i. Lärosätet instämmer i förslaget som handlar om att se över dagens påbyggnadsutbildning till barnmorska och understryker vikten av att professionsföreträdare finns med i fortsatt utredning.

4.3 Beräkning av antalet timmar utbildning enligt yrkeskvalifikationsdirektivet

Högskolan i Borås anser att utredningens beskrivning av vad som räknas som VFU och vad som inte räknas som VFU fortfarande är otydlig och behöver förtydligas ytterligare. Detta för att korrekt kunna räkna ut antalet timmar i VFU vid lärosätet.

Exempelvis har sjuksköterskeutbildningen vid Högskolan i Borås VFU-kurser med teoriveckor kopplade till den kliniska utbildningen. Oklart i utredningen om dessa veckor ska räknas till VFU eller inte. Lärosätet har inte tagit med dessa veckor i sin uträkning av antalet timmar i VFU. Om dessa teoriveckor inte ska räknas med i timmar i VFU kan de omvandlas till VFU vilket innebär en utökad del VFU.

När lärosätet beräknar antalet timmar i sjuksköterskeutbildningen som utgör VFU nås inte, i dagsläget, de timmar som yrkeskvalifikationsdirektivet kräver. Vid planering av utökad VFU anser lärosätet att det idag är mycket svårt att åstadkomma 43 veckors VFU i sjuksköterskeprogrammet. Däremot kan Högskolan i Borås se möjligheter att göra om teori till VFU i viss utsträckning. Begränsningen ligger i de hårt belastade vårdverksamheternas förmåga att kunna ta emot studenter under ytterligare veckor. En annan synpunkt kring utökade VFU-veckor i utbildningen handlar om oro kring hur utbildningens teoretiska innehåll och akademisk nivå skall bibehållas vid en utökning av antalet VFU-veckor.

Högskolan i Borås ser positivt på att simulering vid kliniskt träningscentrum på lärosätet räknas in som VFU. Det leder till att komma närmare det förslagna antalet veckor för VFU. Lärosätet anser att det är viktigt att simulering definieras och hur mycket simulering som kan ersätta VFU. Lärosätet förespråkar simulering eftersom den ökar studentens praktiska kunnande, kunskap runt patientsäkerhet och inger trygghet inför studentens kommande VFU och kommande yrkesroll. Med simulering kan det säkerställas att studenten har genomfört vissa praktiska delar av utbildningen, som inte alltid möts och hanteras i vårdverksamheterna. Tidigare forskning visar på att riktade och väl genomförda simuleringsövningar kan ersätta VFU till viss del och att sjuksköterskestudenter tar till sig kunskap och förbereds inför sin yrkesroll minst lika väl genom

simulering som genom VFU (Hayden, Smiley, Alexander, Kardong-Edgren & Jeffries, 2014).

Referens:

Hayden, J. K., Smiley, R.A., Alexander, M., Kardong-Edgren, S. & Jeffries, P.R. (2014). The NCSBN National Simulation Study: A Longitudinal, Randomized, Controlled Study Replacing Clinical Hours with Simulation in Prelicensure Nursing Education. *Journal of Nursing Regulation*. 5 (2), ss. S3-S40. [doi: 10.1016/S2155-8256\(15\)30062-4](https://doi.org/10.1016/S2155-8256(15)30062-4).

6.3.3 Flexibla handledningsvillkor behövs i VFU-avtalen

Vi instämmer med behovet av flexibla handledningsvillkor i VFU-avtalen, men det är samtidigt viktigt att varje VFU har en tydlig anknytning till sjuksköterskans yrkesroll och uppgift och att det finns en handledande sjuksköterska kopplad till varje VFU.

Högskolan i Borås kan se att annan än sjuksköterskans kompetens användas vid handledning i enstaka moment/del av kurs. Vidare poängteras att kraven på att studenten handleds av en sjuksköterska ökar i takt med utbildningens gång. Det betyder att i slutet på utbildningen handleds studenterna enbart av sjuksköterskor. Lärosätet använder undersköterskor i handledning av studenter i utbildningens första VFU-kurs tillsammans med en sjuksköterska. Avtal som rör vilken kompetens som handledare ska ha för att handleda sjuksköterskestudenter behöver ske i samråd med aktuellt lärosäte.

7.2 Utbildningen till sjuksköterska bör avslutas med ett nationellt kliniskt slutprov

Vi är tveksamma till förslaget om att alla lärosäten bör delta i NKSE i sin nuvarande utformning. Vi instämmer i att det är betydelsefullt att det finns nationella likvärdiga modeller för bedömning men vi föredrar den egna modellen som har utvecklats vid högskolan i Borås i samarbete med Södra Älvsborgs Sjukhus, den s.k. Boråsmodellen (Zetterlund & Sandvik 2022).

NKSE slutexamination genomförs i slutet av studentens sista VFU där studenten självständigt vårdar en patient under tre timmar med en timmes efterföljande diskussion/bedömning med en lärare från lärosätet. Slutexaminationen vid högskolan i Borås genomförs också i slutet av studentens sista VFU, men till skillnad från NKSE genomförs examinationen under fem av sammanlagt tio dagar. Under den kliniska examinationens första fem dagar introduceras studenten i vårdavdelningens lokaler, rutiner och lär även känna avdelningens medarbetare. Studenterna har under de fem dagar de bedöms möjlighet att visa att de når utbildningsplanens mål genom olika situationer och i relation till flera patienter. Att examinationen genomförs under fem dagar och prövas i fler olika omvårdnadssituationer leder till en mer rättssäker examination än NKSE.

Examinationen enligt Boråsmodellen är närmare den vårdverklighet som studenterna kommer att möta som färdiga

sjuksköterskor i jämförelse med NKSE där studenten tar hand om en patient under tre timmar. I Boråsmodellen prövas studenter i flera olika kompetensområden så som ledarskap och samverkan med andra professioner. De båda kliniska examinationerna har en slutbedömning där en lärare från lärosätet deltar.

Boråsmodellen är utvecklad enligt en modell där lärandet har en central roll. Studenthandledarens roll är att stå i bakgrunden som stöd och samtalspartner och handleder studenten med reflekterande frågor. Vid bedömningsdagarna skriver studenten dagbok, en reflekterande berättelse utifrån examinationspunkterna som beskriver en situation studenten varit med om under dagen. Dagarna avslutas med ett feedbacksamtal där handledare och student diskuterar den reflekterande berättelsen vilket leder till att studenten vet sina styrkor och svagheter. Studenthandledarens uppgift är också att under arbetspassets gång skriva ner iakttagelser vilka ligger till grund för bedömning av studenten i enlighet med examinationsformuläret. Lärosätets kursvärderingar visar att studenterna värderar sin förmåga att arbeta som sjuksköterska högt efter sin kliniska examination och de känner sig klara och trygga i sin nya yrkesroll.

NKSE är mer resurskrävande i jämförelse med Boråsmodellen. I Boråsmodellen handleder studenthandledaren upp till fyra studenter samtidigt och studenterna tar hand om flera patienter under ett arbetspass. I NKSE bli studenthandledarna upplåsta med en student under lång tid och med en patient.

Boråsmodellens bedömningsunderlag liknar det som används vid bedömningar på NKSE. Det borde innebära att det är stora likheter i vilka krav som ställs på sjuksköterskestuderandens färdigheter mellan de två olika kliniska slutexaminationerna. Högskolan i Borås förordar att den kliniska delen av NKSE skulle utvecklas i samma riktning som Boråsmodellen.

Referens:

Zetterlund, S. & Sandvik A-H,. (2022). Bedömningsunderlag som stöd för lärande och handledning vid klinisk slutexamination, I Sandvik, A-H. och Ekeberg, M. (2022). (red.) Studenthandledning i vårdande verksamhet. ss. 318-329.

9.6 En förändrad barnmorskeutbildning kräver ytterligare utredningsåtgärder

Högskolan i Borås tillstyrker utredningens förslag att regeringen ger UKÄ i uppdrag att se över dagens påbyggnadsutbildning till barnmorska och att Socialstyrelsen ges i uppdrag att utreda behovet av ett bredare barnmorskeyrke inom hälso- och sjukvården.

Lärosätet vill dock understryka vikten av att professionsföreträdare samt nationella utbildningsrådet för barnmorskeutbildningen (med företrädare från samtliga lärosäten med barnmorskeutbildningen) finns representerade och åhörda i fortsatt utredning.

I detta ärende har prorektor Kim Bolton beslutat. Prefekt Katarina Karlsson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Ulrika Blom, proprefekt, Institutionen för vårdvetenskap, samt Lotta Saarnio Huttu, programansvarig för sjuksköterskeutbildningen, Institutionen för vårdvetenskap, deltagit.

Tillförordnad rektor
Kim Bolton

Ställföreträdande akademichef
Katarina Karlsson